

ارزیابی بهره وری و میزان سرانه فضای بزرگی از اماکن ورزشی استان البرز از دیدگاه مدیران ورزشی استان

علیرضا هادیان

کارشناس ارشد رشته مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

هدف کلی این تحقیق تعیین میزان سرانه فضای بزرگی از اماکن ورزشی استان البرز و ارزیابی بهره وری آنها از دیدگاه مدیران ورزشی استان بود. تحقیق حاضر از نوع توصیفی و از نظر هدف کاربردی بود. جمع آوری داده‌ها برای تعیین میزان سرانه و نحوه بهره برداری از فضاهای استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و بر مبنای اسناد و مدارک (با همکاری مسئولین مربوطه) انجام شد. داده‌های مربوط به بهره وری اماکن ورزشی نیز با استفاده از پرسشنامه ۵۳ سوالی کارگر (۱۳۸۳) و به صورت میدانی جمع آوری شد. در تحقیق حاضر، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه‌ها توسط ۱۳ تن از استادی و دانشجویان دکتری مدیریت ورزشی مورد بررسی و تایید قرار گرفت. همچنین، پایایی پرسشنامه مربوط به بهره وری اماکن ورزشی در مطالعه راهنمای ۲۰ نفر از جامعه آماری مشابه در تهران (مورد بررسی و با ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۷) مورد تعیید قرار گرفت. جامعه آماری این تحقیق را کلیه مدیران ادارات ورزش و جوانان استان البرز و نیز مسئولین سالن‌ها و اماکن ورزشی متعلق به سازمان‌های دولتی این استان تشکیل می‌دادند که تعداد آنها ۴۳ نفر بود. تعداد نمونه نیز برابر با تعداد جامعه در نظر گرفته شد که از این میان، ۴۱ پرسشنامه برگشت داده شد. پرسشنامه‌های برگشته با استفاده از SPSS 18 مئرد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روش‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق شامل آمار توصیفی (میانگین، فراوانی، درصد...) و آمار استنباطی (آزمون تحلیل واریانس فریدمن و خی^۲) بود. نتایج تحقیق نشان داد که به طور کلی سرانه فضاهای ورزشی استان البرز حدود ۰/۲۴ متر بربع است. همچنین حدود ۴۵/۴ درصد از فضای ای ورزشی روباز به رشته فوتbal اختصاص دارد. به طرز مشابه، در ۴۵ درصد از سالن‌های ورزشی استان رشته فوتسال برگزار می‌شود. اولویت بندی عوامل موثر بر بهره وری اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز نیز نشان داد که از نظر نمونه مورد مطالعه، به ترتیب عوامل انسانی، مشتری مداری، مدیریتی، نظارتی، کالبدی و مالی دارای بیشترین اهمیت هستند. در بین عوامل انسانی نیز رعایت نکات اخلاقی در برخورد با مشتریان با اختلاف معنی داری در اولویت اول قرار گرفت.

واژه‌های کلیدی: سرانه فضای ورزشی، اماکن ورزشی، بهره برداری.

مقدمه

امروزه نقش ورزش در سلامت جسمانی و روانی عموم مردم بر کسی پوشیده نیست، مخصوصاً در زندگی معاشر امروز که اغلب مردم از تحرک کافی برخوردار نیستند و دچار فقر حرکتی شده اند، تربیتبدنی و ورزش می تواند در تأمین سلامت روانی و تندرستی نقش بسزایی ایفا کند (ایلکام، ۱۳۸۵). مسلماً مبادرت ورزیدن به هر امری نیاز به بستر و مکانی مناسب جهت شروع فعالیت، تمرکز منابع در آن و تجهیزات خاص با توجه به اهداف منظور شده جهت جلوگیری از به هدر رفتن انرژی و اتلاف بودجه دارد. اجرای برنامه های تربیتبدنی نیز مستلزم فراهم آوردن مجموعه ای از شرایط و امکانات است که مهمترین آنها شامل اماكن ورزشی، فضاها و وسائلی است که بر اساس نورم های بین المللی و مقررات مصوب فدراسیون های ورزشی در هر رشته طراحی شده است (حسن زاده و جعفری، ۱۳۸۰). اماكن ورزشی مناسب یکی از عوامل موثر در ارتقای کیفی اجرای فعالیت های ورزشی به شمار می رود و فقدان و کمبود این اماكن و فضاها از جمله عواملی است که موجب کندی پیشرفت ورزشکاران و عدم موفقیت آنها در سطوح مختلف ملی و بین المللی می شود. با نگاهی اجمالی به بولتن مدل های قهرمانی کشورهای مختلف می توان مشاهده نمود که بیشتر افتخارات فرامی نصیب کشورهای است که از اماكن و امکانات ورزشی مناسب تری برخوردارند. از جمله مسائل و مشکلاتی که در تربیتبدنی و ورزش کشور مطرح است و باید به آن توجه ویژه ای داشت، کمبود اماكن و فضاها و ورزشی است. با توجه به این امر باید برای زنده و پویا نگه داشتن این اماكن، استفاده بهینه و مقرن به صرفه از آنها در اولویت اول برنامه های سازمان های ورزشی قرار گیرد. هر انسان عاقل و خردمندی می خواهد بهترین کار را انجام دهد و بهترین بهره را حاصل کند. با آگاهی بر این نکته حقیقت بهره وری نمایان می شود. با توجه به اینکه زندگی در دنیای پیچیده و پویای امروزی با دو ویژگی عمدہ منابع و اماكن محدود، نیازها و تقاضاهای نامحدود همراه شده است، توجه روزافزون به بهره وری از ضروریات عصر معاصر است (ساعتچی، ۱۳۸۲). بهره وری به عنوان یک رویکرد مدیریتی کم کم جای خود را در کشور ایران باز می کند، ارتقای بهره وری جزء لاینفک مدیریت کشور است و همه طراحان تولید کنندگان و مدیران کشور به نحوی با آن سرو کار دارند. ورزش که یکی از پدیده های محبوب عصر ما تلقی می شود نیز یکی از موضوعاتی است که در دانش بهره وری مورد توجه می باشد. یکی از این دیدگاه ها که زاویه تازه ای از موضوع بهره وری را مورد ارزیابی قرار می دهد، اندازه گیری بهره وری در اماكن ورزشی است. ارتقاء بهره وری اماكن ورزشی و بخش های خدماتی از این دست، نه تنها در کشور ایران بلکه در سطح بین المللی نیز در ابتدای راه خود می باشد و احتمالاً بزرگترین و دشوارترین چالشی است که مدیریت ورزشی در کشور مان در حال حاضر و در دهه های آینده با آن روبرو خواهد بود. نتایج مطالعات مختلف نشان می دهد که سرانه فضاها و ورزشی ایران، پاسخگوی اشاره مختلف جامعه به ویژه نسل جوان نیست و در قیاس با کشورهای توسعه یافته که سرانه ای بالغ بر ۳ متر مربع دارند، بسیار محدود می باشد. از طرفی، افزایش جمعیت و توسعه استانداردهای زندگی موجب افزایش تقاضا برای استفاده از منابع و اماكن ورزشی گردیده است. بعلاوه، نتایج مطالعات مشرف جوادی (۱۳۸۳) و واعظ آشتیانی (۱۳۸۴) بیانگر این است که یکی از عوامل ناکارآمدی سیستم ورزش کشور، بهره وری پایین در استفاده از اماكن ورزشی می باشد. بنابراین، علاوه بر نیاز به ساخت اماكن ورزشی جدید، دستیابی به حداقل بهره وری در استفاده از فضاها و اماكن ورزشی موجود، باید جزء اهداف اساسی قرار بگیرد. جهت استفاده بهینه از اماكن ورزشی، اولین گام تعیین سرانه ورزشی اماكن و ظرفیت موجود جهت تعیین کمبودها و رفع کاستی های آن است و سپس کوشش برای چگونگی استفاده از تجهیزات و متعاقب آن تلاش به منظور تعیین عوامل موثر بر آن است. مطالعه علمی به منظور دستیابی به آمار دقیق در رابطه با سرانه اماكن ورزشی می تواند به مدیران ورزشی در برنامه ریزی های صحیح کمک کند. استان البرز دارای جمعیت بالایی - حدود دو میلیون و هفتصد هزار نفر (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۴) می باشد که تعیین اینکه فضاها و اماكن ورزشی موجود کفاف خدمت رسانی به این قشر عظیم را دارد، ضروری به نظر می رسد. شاید بتوان بخش اعظم آن دغدغه فکری پژوهشگر شناسایی و تعیین شیوه هایی است که رعایت کردن و به کارگیری آنها می تواند بهره وری اماكن ورزشی را بهبود بخشد را با دستیابی به بهره وری مناسب اماكن موجود جبران کرد.

ادبیات تحقیق

بخش اول: تعاریف سرانه، تاسیسات و اماکن ورزشی

سرانه

سرانه در قدیم به خراجی گفته می‌شد که حکومت‌ها از افراد در زمان‌های معین می‌گرفتند تا بتوانند از آن در جهت اداره جامعه به نحو مطلوب استفاده کنند. اما، امروزه سرانه به معنای متوسط و میانگین به کار می‌رود. در تحلیل‌های اقتصادی و اجتماعی، از واژه سرانه استفاده می‌شود. برای بدست آوردن متغیر سرانه، می‌بایست آن متغیر را بر کل جمعیت تقسیم نمود تا بدانیم که به ازای هر نفر میزان متغیر چگونه است؟ حال می‌توانیم با استفاده از متغیر بدست آمده دست به مقایسه بزنیم. مثلاً اگر تولید سرانه ایران ۱۰۰۰۰ ریال و تولید سرانه ژاپن معادل ۱۰۰۰۰۰ ریال باشد نتیجه می‌گیریم که به ازای هر فرد در ژاپن ده برابر ایران تولید صورت می‌گیرد. یا مثلاً در بخش ورزشی می‌توانیم با تقسیم کل مساحت فضای ورزشی بر جمعیت ساکنین میزان سرانه ورزشی افراد را به دست بیاوریم (رحمانی، ۱۳۸۵). روش تعیین سرانه‌ها، در انطباق با امکانات توسعه‌ی شهر و شرایط اجتماعی و اقتصادی آن قرار دارد. هر یک از سرانه‌های پیشنهادی در رابطه با کاربرد اراضی، و نیازهای جمعیت تعیین می‌شود. بنابراین، ابتدا بایستی در سطح کل شهر و نسبت به تمام جمعیت به تعیین معیار پرداخت و برای هر یک از کاربری‌ها (مانند مسکونی، تفریحی، درمانی، ورزشی، آموزشی) و اجزاء مربوط به آنها، سرانه‌ای معین نمود که مجموع این سرانه‌ها، سرانه شهری پیشنهادی را تعیین می‌نماید، که در نهایت، مقدار مساحتی را که جهت گسترش آینده شهر لازم است، به دست خواهد داد (شیعه، ۱۳۸۵). به طور کلی، سرانه عبارت است از مقدار زمینی که به طور متوسط از هر یک از کاربری‌ها به ساکنان منطقه، شهر یا روستا می‌رسد (شیعه، ۱۳۸۲). بر این اساس، سرانه ورزشی را می‌توان میزان مساحت فضاهای ورزشی و اماکن ورزشی در نظر گرفت که به ازای هر نفر از جامعه آماری وجود دارد (نصرتی، ۱۳۸۷).

تقسیم‌بندی کلی اماکن ورزشی

اماکن ورزشی بستر اجرای فعالیت‌های ورزشی هستند و کیفیت آنها بر اجرای تمرینات و برگزاری مسابقات و رقابت‌های ورزشی تأثیر مستقیم دارد. اگر از زاویه بالا به سطح زمین نگریسته شود، سه دسته کلی از اماکن ورزشی بر روی زمین به چشم می‌خورد که هر دسته دارای ویژگی‌های است که آن را از سایرین جدا می‌کند (عطشان، ۱۳۷۶).

الف) اماکن ورزشی طبیعی مثل: کوهها، سرزمین‌های برفگیر، دریاچه و دریاها

ب) اماکن ورزشی روباز احتمالی مانند: زمین فوتبال، پیست دو و میدانی و استخرهای روباز

ج) اماکن ورزشی سرپوشیده مثل: سالن‌های ورزشی، استخرهای سرپوشیده وزورخانه‌ها و...

انواع اماکن ورزشی

در ایران قدیم، زورخانه مرکز فعالیتهای ورزش محلات و شهرها بود و در آنجا به انواع ورزش‌های باستانی می‌پرداختند. رواج انواع ورزشها و بازیهای جدید که جنبه جهانی دارد، مکانهای ورزشی جدیدی بوجود آورده که هر یک نامی خوانده می‌شوند. تعداد نامهای که درمورد مکانهای ورزشی به کار می‌رود تا حدودی موجب سردرگمی شده است. بعضی از اماکن ورزشی در تعاریف زیر می‌گند:

زورخانه: به مکانی گفته می‌شود که در انواع ورزشها و نرم‌شها ای باستانی با تمام سنتها و آداب آن اجرا می‌شود.

زمین ورزشی: رایج ترین مکان ورزشی است که در شهر ها و روستاهای کشور وجود دارد. زمین ورزش، معمولاً زمین مسطحی است که از سوی بخش خصوصی یا شهرداری ها موقتاً برای ورزش جوانان و اقشار مختلف جامعه اختصاص داده می‌شود. گاهی اوقات هیچ نهادی هم نقش در این جریان ندارد و جوانان خود قطعه زمین با ایرانی را برای بازیهای خود انتخاب و مهیا می‌کنند.

سالن ورزشی: درسیاری از نقاط کشور، سالنهای اجاره‌ای یا ملکی در اندازه‌های مختلف وجود دارد که از این سالنهای معمولاً تک منظوره و یا چند منظوره است. مانند: برگزاری کلاس کاراته، بدنسازی، جudo، ژیمناستیک وغیره.

باشگاه ورزشی: به مکانی گفته می‌شود که از سوی سازمان دولتی و یا بخش خصوصی به منظور اشعه ورزش به وجود آمده است و افراد علاقه مند را به عضویت می‌پذیرد. باشگاه‌های ورزشی دارای هویت و موقعیت اجتماعی هستند. تیم‌های را برای شرکت در مسابقات میان باشگاهی در رشتۀ های مختلف ورزشی معرفی می‌کنند. در برخی از کشورها باشگاه‌های ورزشی و پژوهی صراف تجارتی پیدا می‌کنند و سعی آنها صرف کسب درآمد از راه مسابقات می‌شود.

استادیوم ورزشی: مکان ورزشی است که معمولاً از یک میدان بازی (مثل فوتبال، دوچرخه سواری و یا دو و میدانی) به وجود آمده است. دور تادور میدان، جایگاه تماشگران به صورت پلکانی قرار دارد و وزیر جایگاه هم ممکن است مکانهای سر پوشیده ی ورزشی برای ورزشکاران مانند: بسکتبال، والیبال، ژیمناستیک، و... ساخته شده باشد. استادیوم ممکن است برای ورزشکاران نظریه نیس هم مکانهایی روباز در کنار داشته باشد.

ورزشگاه: از نظر لغوی، هر نوع مکان ورزشی می‌تواند ورزشگاه باشد. در اینجا، ورزشگاه به مکانی گفته می‌شود که در آن امکانات انواع ورزشها – یا لااقل چند ورزش – وجود داشته باشد. از این رو، ورزشگاه می‌تواند نام عامی باشد که برای انواع مکان‌های ورزشی که در اینجا از آنها یاد شد، به کار رود.

مجموعه ورزشی: مجموعه ورزشی طبعاً جامع ترین و از این برای یک مکان ورزشی است و باید مکانی باشد در آن امکانات انواع ورزشها میدانی، آبی، توبی، رزمی، سالنی وغیره وجود داشته باشد.

پارکهای تفریحی - ورزشی: در این پارکها که بیشتر جنبه تفریحی دارند، برخی از ورزشکاران مانند، قایقرانی، دوچرخه سواری، تیراندازی، اسکی روی آب، گلف وغیره نیز برگزار می‌شود. مالکیت این پارکها می‌تواند خصوصی یا دولتی باشد (آزاد، ۱۳۷۴).

انواع فضاهای ورزشی از لحاظ بهره برداری

فضاهای ورزشی به لحاظ خدمات دهی به پنج دسته تقسیم می‌شوند که هر یک دارای اهداف ویژگیها و مشخصات خاصی هستند:

۱- **مراکز ملی:** اینگونه مراکز که می‌توان برای برگزاری مسابقات کشوری از آنها استفاده کرد، با اهداف تربیت مردمی، برگزاری مسابقات کشوری، ملی و بین‌المللی ساخته می‌شود مثل مجموعه ورزشی آزادی تهران.

۲- **مراکز استانی:** این مرکز قابلیت سرویس دهی به یک استان را دارا هستند و غالباً چندمنظوره ساخته می‌شوند.

۳- **مراکز منطقه‌ای:** برای یک منطقه خاص ساخته شده و تحت نظارت منصیان آن منطقه اداره می‌شوند.

۴- **مراکز تفریحی - محلی:** دسترسی به اینگونه مراکز آسان است و برای استفاده‌های غیرورزشی (تفریحی) ساخته می‌شوند و غالباً چندمنظوره می‌باشند.

۵ - مراکز آموزشی: در موسسات آموزشی مثل دانشگاه‌ها، مدارس و... ساخته می‌شوند، دارای استانداردهای تمرین هستند، چند منظوره‌اند و به فعالیت‌های آموزشی سرویس می‌دهند (کارگر، ۱۳۸۳).

تاریخچه بهره وری

واژه بهره وری برای نخستین بار به وسیله فرانسوی‌کنه ریاضیدان و اقتصاددان طرفدار مکتب فیزیوکراسی (حکومت طبیعت) به کار برده شد. «کنه» با طرح جدول اقتصادی، اقتدار هر دولتی را منوط به افزایش بهره وری در بخش کشاورزی می‌داند. در سال ۱۸۸۳ فرانسوی دیگری به نام «لیتره» بهره وری را دانش و فن تولید تعریف کرد. با شروع دوره نهضت مدیریت علمی در اوایل سالهای ۱۹۰۰، فردیک وینسلوتیلور و فرانک و لیلیان گیلبرث به منظور افزایش کارایی کارگران، درباره تفسیم، کار بهبود، روش‌ها و تعیین زمان استاندارد، مطالعاتی را انجام دادند. بعدها کارایی را دوباره هر یک از عوامل تولید استفاده کردند. اما واژه ای که به تدریج جنبه عمومی تر و کلی تر پیدا کرد و در ادبیات مدیریت رایج گردید، «بهره وری» بود. در سال ۱۹۵۰ سازمان همکاری اقتصادی اروپا به طور علمی بهره وری را چنین تعریف کرد: «بهره وری حاصل کسری است که از تقسیم مقدار یا ارزش محصول بر مقدار یا ارزش یکی از عوامل تولید به دست می‌آید. بدین لحاظ می‌توان از بهره وری سرمایه، مواد اولیه و نیروی کار صحبت کرد. سازمان بین المللی کاربهره وری را چنین تعریف کرده است: «بهره وری» عبارت است از نسبت ستاده به یکی از عوامل تولید (زمین، سرمایه، نیروی کار و مدیریت). در این تعریف «مدیریت» به طور ویژه یکی از عوامل تولید در نظر گرفته شده است. نسبت تولید به هر کدام از این عوامل معیاری برای سنجش بهره وری محسوب می‌شود. در سال ۱۹۵۸ آذانس بهره وری اروپا بهره وری را درجه و شدت استفاده موثر از هر یک از عوامل تولید تعریف کرد. همچنین این سازمان اعلام داشت که «بهره وری» یک نوع طرز تفکر و دیدگاهی است بر این پایه که هر فرد می‌تواند کارها و وظایفش را هر روز بهتر از روز قبل انجام دهد. اعتقاد به بهبود بهره وری یعنی داشتن ایمان راسخ به پیشرفت انسانهادر اطلاعیه تشکیل مرکز بهره وری ژاپن در سال ۱۹۵۵ در ارتباط با اهداف ناشی از بهبود بهره وری چنین بیان شده است: حداکثر استفاده از منابع فیزیکی، نیروی انسانی و سایر عوامل به روشنای علمی به طوری که بهره وری به کاهش هزینه‌های تولید، گسترش بازارها، افزایش اشتغال و بالا رفتن سطح زندگی همه آحاد ملت، منجر می‌شود. از دید مرکز بهره‌وری ژاپن، بهره وری یک اولویت انتخاب ملی است که منجر به افزایش رفاه اجتماعی و کاهش فقر می‌گردد. مرکز بهره‌وری ژاپن در زمان تاسیس در سال ۱۹۵۵ نهضت ملی افزایش بهره وری در این کشور را تحت سه اصل رهنمون ساز به جلو هدایت نموده که عبارتند از: اشتغال، همکاری بین نیروی کار و مدیریت و توزیع عادلانه و برابر شمره‌های بهبود بهره‌وری در میان مدیریت نیروی کار و مصرف کنندگان. دکتر جان کندریک و دانیل کریمر، بهره وری را در نگرشی اقتصادی یعنی تولید سرانه یا میزان ناخالصی داخلی به ازاء هر نفر ساعت کار می‌دانند. در اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ مرکز بهره‌وری آمریکا تعریف زیر را ارائه داد. سود = بهره‌وری * قیمت تعدیل شده

تعریف بهره وری

بهره وری را می‌توان زاییده تعادل و روابط متقابل بین انسان، تکنولوژی (سخت و نرم افزار) مواد و انرژی وسازمانها و سیستمها دانست. رابطه متقابل بین این عوامل توسط اطلاعات برقرار می‌شود و در میان این عوامل انسان از بالاترین اهمیت برخوردار است، زیرا نهایتاً کارآمد بودن دیگر عوامل نیز به وضعیت انسان و رفتارهای او مرتبط می‌باشد (هاکمن، ۲۰۰۹). آذانس بهره وری اروپا بهره وری را درجه و شدت استفاده موثر از هر یک از عوامل تولید تعریف کرد و اعلام کرد بهره‌وری یک نوع طرز تفکر و دیدگاهی است بر این پایه که هر فرد می‌تواند کارها و وظایفش را هر روز بهتر از روز قبل انجام دهد. مرکز بهره وری ژاپن بهره وری را حداکثر استفاده از منابع فیزیکی، نیروی انسانی و سایر عوامل به روشنای علمی به طوری که بهبود بهره‌وری به کاهش هزینه‌های تولید، گسترش بازارها، افزایش اشتغال و بالا رفتن سطح زندگی همه آحاد ملت منجر شود.

سوالات تحقیق

سؤال ۱. وضعیت سرانه اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز چگونه است؟

سؤال ۲. وضعیت موجود بهرهبرداری از اماکن ورزشی استان البرز چگونه است؟

سؤال ۳. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بهرهوری اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز به چه ترتیبی است؟

روش تحقیق

جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق را کلیه مدیران ادارات ورزش و جوانان استان البرز و مسئولین سالن‌ها و اماکن ورزشی متعلق به سازمان‌های دولتی استان البرز تشکیل می‌دهند. در واقع، این تحقیق علاوه بر مدیران ادارات ورزش و جوانان استان البرز، مدیران تربیتبدنی آموزش و پرورش، مدیران تربیتبدنی دانشگاه‌های استان، مدیران تربیتبدنی نهادهای دولتی و همچنین مدیران تربیتبدنی نیروهای نظامی و انتظامی را در بر می‌گیرد که تعداد آنها ۴۳ نفر است.

نمونه آماری

از آنجایی که در بخشی از تحقیق حاضر تمامی داده‌های مربوط به اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز برای تعیین سرانه آن مورد نیاز بوده است، تمامی اعضاي جامعه تحقیق مورد مطالعه قرار گرفتند. بنابراین، تعداد نمونه برابر با تعداد جامعه در نظر گرفته شده است. از این میان، به جز دو سازمان دولتی، تمامی سازمان‌های مورد مطالعه، پرسشنامه‌های توزیع شده را برگشت دادند (۴۱ پرسشنامه). داده‌های مربوط به فضاهای تحت پوشش این دو نهاد به صورت غیررسمی و با استفاده از اطلاعات تقریبی برآورد گردید.

جدول ۱. ویژگی جمعیت شناختی پاسخ دهنده‌گان

موارد	شرح	درصد	تعداد
جنسیت	زن	% ۷/۳۲	۳
	مرد	% ۹۲/۶۸	۳۸
سن	زیر ۳۰ سال	% ۱۴/۶۳	۶
	۳۱ تا ۴۰ سال	% ۵۶/۱۰	۲۳
	۴۱ تا ۵۰ سال	% ۲۱/۹۵	۹
	۵۱ سال و بالاتر	% ۷/۳۲	۳
	دیپلم	% ۱۴/۶۳	۶
تحصیلات	فوق دیپلم	% ۱۹/۵۱	۸
	لیسانس	% ۵۳/۶۶	۲۲
	فوق لیسانس و دکترا	% ۱۲/۲۰	۵

ابزار

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز این تحقیق، پرسشنامه‌ای طراحی شد که شامل سه بخش اصلی بود:

- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق
- وضعیت موجود اماکن و فضاهای ورزشی و چگونگی بهره‌برداری از آنها
- عوامل موثر بر بهرهوری اماکن ورزشی

بخش اول پرسشنامه شامل ۴ سوال چندگزینه‌ای و ۲ سوال بازپاسخ است. بخش دوم پرسشنامه شامل ۱۴ سوال باز و بسته است که مدیران بر اساس آمار و اطلاعات اماکن ورزشی سازمان تحت مدیریت خود به آن جواب دادند. بخش سوم پرسشنامه نیز شامل ۵۳ سوال در مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت است که عوامل موثر بر بهره‌وری اماکن ورزشی را می‌سنجد و در شش بعد کالبدی، مالی، مدیریت و برنامه‌ریزی، مشتری‌مداری، نیروی انسانی و نظارت و ارزیابی طراحی شده است. این پرسشنامه توسط کارگر (۱۳۸۳) ساخته شده است که در تحقیق حاضر مورد استفاده قرار گرفته است.

روایی (صوری و محتوایی) و پایایی

در تحقیق حاضر، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه‌های تحقیق توسط ۱۳ تن از اساتید و دانشجویان دکتری مدیریت ورزشی با زمینه کاری اماکن و تأسیسات ورزشی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. از آنجایی که بخش اول و دوم پرسشنامه تحقیق مربوط به اسناد و مدارک و اطلاعات موجود می‌شد، تنها پایایی بخش سوم پرسشنامه – که نگرش سنجی مدیران را در بر می‌گرفت – در مطالعه راهنمای مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه، با توجه به محدودیت جامعه تحقیق، تعداد ۲۰ پرسشنامه در جامعه آماری مشابه (تهران) توزیع و پس از جمع آوری آنها، پایایی آن با استفاده از ضریب الگای کرونباخ $\alpha = 0.87$ به دست آمد.

یافته‌های تحقیق

آزمون سؤالات تحقیق

سؤال ۱. وضعیت سرانه اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز چگونه است؟

برای پاسخ به این سؤال، وضعیت سرانه اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز بر اساس چند معیار کلی تقسیم‌بندی شد. در جدول ۲، سرانه اماکن ورزشی استان البرز را در شهرستان‌های مختلف آن، بر اساس نوع فضای ورزشی (робاز، سالن، استخر) و نیز سرانه کلی آنها را می‌توان مشاهده نمود.

جدول ۲. وضعیت سرانه اماکن ورزشی استان البرز بر اساس نوع فضا (робاز، سرپوشیده و استخر)

نام شهرستان	فضاهای روباز	سالن‌ها	استخرها	جمعیت			مجموع			کل سرانه (m^2)
				سرانه (cm^2)	مساحت	کل سرانه (m^2)	سرانه (cm^2)	مساحت	تعداد	
کرج	۲۷۲,۸۲۶	۸۶	۵۱۸/۱	۱۰۴,۹۰۰	۱۷,۸۸۲	۲۰	۸۸/۳	۲۰۰,۲۴,۷۶۵	۱۹۵۴	۱۹۵۴
ساوجبلاغ	۶۱,۱۰۰	۳۸	۱۷۷۹/۲	۳۹۰,۷۴	۳,۹۱۲	۴	۱۷۸/۱	۲۱۹,۶۱۲	۴۷/۴	۰/۴۷۴
نظرآباد	۳۱,۳۰۰	۲۰	۹۴۲/۵	۱۳۰,۳۰۴	۴,۰۸	۴	۳۱۲/۳	۴۹,۰۱۲	۳۴۷۲	۰/۳۴۷۲
طالقان	۱۹,۵۰۰	۶	۱۷۲۷/۵	۴,۶۶۰	۲,۰۴۰	۲	۷۵۶/۲	۲۶,۹۷۶	۹۷۱۲	۰/۹۷۱۲
اشتهارد	۹,۷۵۰	۵	۴۰۳۳/۸	۱۰۰,۱۲۰	۱,۰۵۰	۱	۵۹۷/۹	۲۵۰,۸۸	۸۵۲۰	۰/۸۵۲
البرز	۳۹۴,۴۷۶	۱۵۵	۱۷۲۰,۰۵۸	۷۰۵/۹	۲۹,۷۴۲	۳۱	۷۰۵/۹	۱۲۲	۵۹۶,۹۰۶	۰/۲۴۵

همان طور که در جدول ۲ آمده است، سرانه کل فضاهای ورزشی شهرستان کرج حدود 0.02 متر مربع، ساوجبلاغ حدود 0.05 متر مربع، نظرآباد حدود 0.035 متر مربع، طالقان حدود 0.01 متر مربع، اشتهارد 0.085 متر مربع می‌باشد. سرانه کل فضاهای ورزشی استان نیز حدود 0.024 متر مربع می‌باشد. همچنین، سرانه کل فضاهای روباز استان البرز حدود 0.016 متر مربع (معادل $1618 cm^2$)، سرانه کل سالن‌های استان حدود 0.007 متر مربع (معادل $70.5/9 cm^2$) و سرانه کل استخرهای استان نیز حدود

۰/۰۱ متر مربع (معادل 122 cm^2) است. در پاسخ به سؤال اول تحقیق، سرانه فضاهای ورزشی استان البرز بر اساس نوع مالکیت آنها (با مالکیت اداره ورزش و جوانان، با مالکیت اداره آموزش و پرورش و با مالکیت سایر ادارات دولتی)، برای کل استان و شهرستان‌های آن نیز محاسبه گردید. در جدول ۳، اطلاعات مربوط به این تقسیم‌بندی را می‌توان مشاهده نمود.

جدول ۳. وضعیت سرانه فضاهای اماكن ورزشی استان البرز بر اساس نوع مالکیت

نوع فضا	شهرستان یا استان	مالکیت اداره ورزش و جوانان		مالکیت آموزش و پرورش		سایر ادارات دولتی		مساحت مساحت سرانه (m ²)	جمع کل مساحت (m ²)	جمع کل سرانه (cm ²)	جمع کل سرانه (m ²)
		مساحت سرانه (m ²)	سازمان	مساحت سرانه (cm ²)	سازمان	مساحت سرانه (m ²)	سازمان				
فضاهای روباز	کرج	۲۰۹,۴۶۶	۱۰۳۴/۵	۱۳۴۷/۴	۰/۱۳۵	۲۷۲,۸۲۶	۲۵۶/۸	۵۲,۰۰۰	۵۶/۱	۱۱,۳۶۰	۲۷۲,۰۲۶
	ساوجبلاغ	۶۱,۱۰۰	۲۷۸۲/۱۸	۲۷۸۲/۲	۰/۲۷۸	۶۱,۱۰۰	---	---	---	---	۶۱,۱۰۰
	نظرآباد	۳۰,۵۰۰	۲۱۶۰/۶۶	۲۲۱۷/۳	۰/۲۲۲	۳۱,۳۰۰	---	---	۵۶/۶۷	۸۰۰	۲۲۱۷/۳
	طالقان	۱۹,۵۰۰	۷۲۲۸/۶۵	۷۲۲۸/۷	۰/۷۲۳	۱۹,۵۰۰	---	---	---	---	۷۲۲۸/۷
	اشتهارد	۹,۷۵۰	۳۸۸۶/۳۲	۳۸۸۶/۳	۰/۳۸۹	۹,۷۵۰	---	---	---	---	۳۸۸۶/۳
	البرز	۳۳۰,۳۱۶	۱۳۵۵/۰۹	۱/۲۱ ۱۶۱۸	۰/۱۶۲	۳۹۴,۴۷۶	۱۳۲۴ ۲۱۳	۵۲,۰۰۰	۱۸۸۵ ۴۹	۱۲,۱۶۰	۳۹۴,۴۷۶
	کرج	۵۳,۰۲۰	۲۶۱/۸۶	۱۰۴,۹۰۰ ۱۹۲	۰/۰۵۱۸	۱۰۴,۹۰۰	۱۱۲ ۱۹۲	۳۸,۹۰۰	۱۱۰ ۶۴	۱۲,۹۸۰	۱۰۴,۹۰۰
	ساوجبلاغ	۳۷,۵۷۴	۱۷۱۰/۹۲	۳۹۰,۰۷۴	۰/۱۷۸	۳۹۰,۰۷۴	---	---	۶۸/۳۰	۱,۵۰۰	۳۹۰,۰۷۴
	نظرآباد	۱۲,۳۰۴	۸۷۱/۶۳	۱۳۰,۳۰۴	۰/۰۹۴۲	۱۳۰,۳۰۴	---	---	۷۰/۸۴	۱,۰۰۰	۱۳۰,۳۰۴
	طالقان	۳,۶۶۰	۱۳۵۶/۷۶	۴,۶۶۰	۰/۱۷۳	۴,۶۶۰	---	---	۱/۷۰ ۳۷۰	۱,۰۰۰	۴,۶۶۰
فضاهای سرپوشیده	اشتهارد	۸,۰۲۰	۴۷۰/۰۴۴	۱۰,۱۲۰	۰/۴۰۳	۱۰,۱۲۰	---	---	---	۲,۱۰۰	۱۰,۱۲۰
	البرز	۱۱۴,۵۷۸	۴۷۰/۰۴۴	۱۷۲,۰۵۸	۰/۰۷	۱۷۲,۰۵۸	۱۵۸۳ ۱۵۹	۳۸,۹۰۰	۱۲۲۲ ۷۶	۱۸,۰۵۸۰	۱۷۲,۰۵۸
	کرج	۵,۵۳۲	۲۷/۳۲	۱۷,۸۸۲	۰/۰۰۹	۱۷,۸۸۲	۴۱/۶۰	۸,۴۲۵	۱۹/۳۸	۳,۹۲۵	۱۷,۸۸۲
	ساوجبلاغ	۳,۹۱۲	۱۷۸/۱۳	۳,۹۱۲	۰/۰۱۸	۳,۹۱۲	---	---	---	---	۳,۹۱۲
	نظرآباد	۳,۷۰۸	۲۶۲/۶۸	۴,۴۰۸	۰/۰۳۱	۴,۴۰۸	---	---	۴۹/۵۸	۷۰۰	۴,۴۰۸

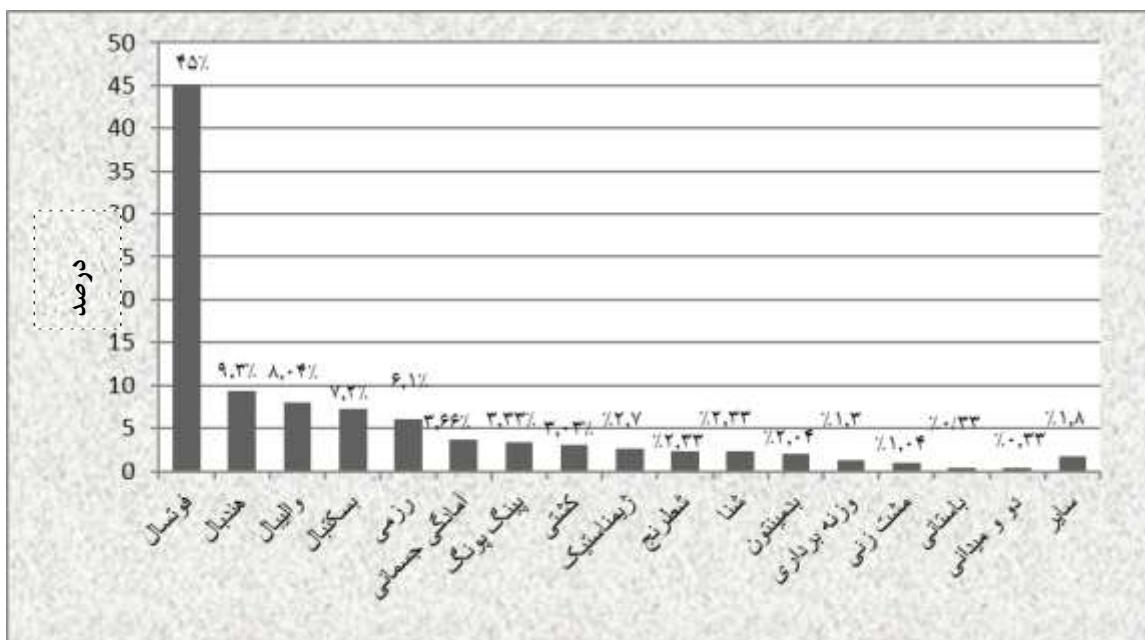
٠١٧٦	٧٥٦/٢	٢٠٤٠	---	---	---	---	---	٧٥٦/٢٢	٢٠٤٠	طالقان	
٠١٦٠	٥٩٧/٩	١٥٠٠	---	---	---	---	---	---	١٥٠٠	اشتهارد	
٠١١٢	١٢٢	٢٩.٧٤٢	١٥٦٣ ٣٤	٨.٤٢٥	١٩٧٤ ١٨	٤.٦٢٥	٦٨/٤٧	١٦.٦٩٢	البرز		
٠٢٤٥	٢٤٤٦	٥٩٦.٢٧٦	٤٠٧/٥	٩٩.٣٢٥	١٤٥	٣٥.٣٦٥	١٨٩٤	٤٦١.٥٩٠	مجموع استان		

* اعداد مربوط به این ستون (جمع کل سرانه پر اساس متر مربع) تا یک رقم اعشار گرد شده است.

همان طور که در جدول ۳ آمده است، مساحت کل فضاهای تحت پوشش اداره ورزش و جوانان استان البرز ۴۶۱۵۹۰ متر مربع، مساحت کل فضاهای تحت پوشش اداره آموزش و پرورش استان البرز ۳۵۳۶۵ متر مربع، و مساحت کل فضاهای تحت پوشش سایر ادارات دولتی استان البرز ۹۹۳۲۵ متر مربع است. در مجموع، مساحت کل فضاهای ورزشی تحت پوشش ادارات دولتی استان البرز ۵۹۴۳۳۶ متر مربع است. بر این اساس و با توجه به جمعیت استان، سرانه کل فضاهای ورزشی تحت پوشش اداره ورزش و جوانان استان ۱۸۹۴ سانتی متر مربع (حدود ۱۹/۰ مترمربع) است. سرانه کل فضاهای ورزشی تحت پوشش اداره آموزش و پرورش استان نیز ۱۴۵ سانتی متر مربع (حدود ۱۵/۰ متر مربع) است. همچنین، سرانه کل فضاهای ورزشی تحت پوشش سایر ادارت دولتی استان ۴۰۷ سانتی متر مربع (حدود ۴۱/۰ مترمربع) می باشد.

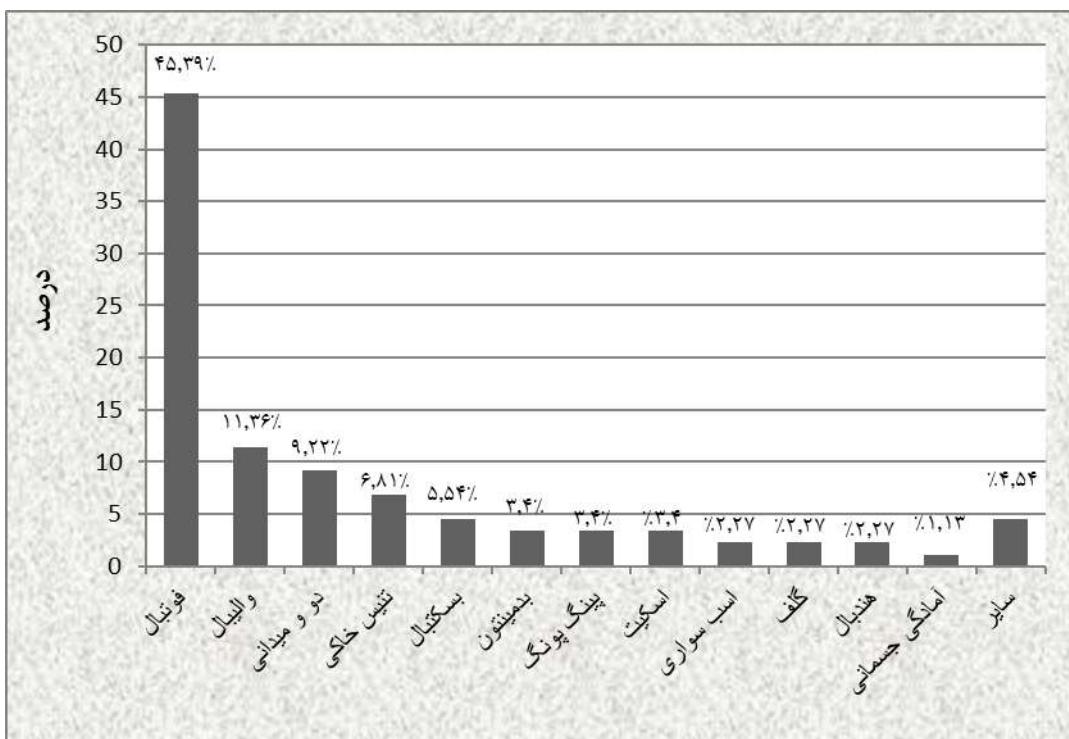
سؤال ۲. وضعیت موجود بهره‌برداری از اماکن ورزشی استان البرز چگونه است؟

برای پاسخ به این سؤال، ابتدا وضعیت رشته‌های ورزشی برگزار شده در سالن‌های استان البرز مورد مطالعه قرار گرفت. اکثر سالن‌های استان به صورت چند منظوره مورد استفاده قرار می‌گیرند، چنان که حدود ۷۳ درصد آنها به صورت چندمنظوره بوده و رشته‌هایی همچون فوتسال، والیبال، هندبال، بسکتبال، بدمنیتون یا رزمی، مشت زنی و ژیمناستیک در آنها انجام می‌شود. نوع رشته‌های برگزارشده در سالن‌های ورزشی استان البرز را می‌توان در شکل ۱ مشاهده نمود.

شكل ۱. نوع رشته‌های پرگزارشده در سالن‌های ورزشی استان البرز

همان طور که شکل ۱ نشان می‌دهد، در ۴۵ درصد از سالن‌های استان البرز، رشته فوتسال برگزار می‌شود. هندبال، والیبال، بسکتبال و رشته‌های رزمی نیز در رده‌های بعدی قرار دارند که در کمتر از ۱۰ درصد از سالن‌های استان برگزار می‌شوند. در پاسخ به سؤال دوم تحقیق، در ادامه، وضعیت رشته‌های ورزشی برگزار شده در فضاهای روباز استان البرز مورد مطالعه قرار گرفت. اطلاعات مربوط به این بررسی را می‌توان در شکل ۲ مشاهده نمود.

شکل ۲. نوع رشته‌های ورزشی برگزارشده در فضاهای روباز استان البرز

همان طور که شکل ۴ نشان می‌دهد، ۴۵ درصد (بر اساس تعداد) از فضاهای ورزشی روباز استان البرز به رشته فوتبال اختصاص دارد. پس از آن، فضاهای ورزشی مربوط به والیبال با ۱۱/۳۶ درصد و فضاهای ورزشی مربوط به دو و میدانی با ۹/۲۲ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. دیگر رشته‌ها نیز، ۳۰ درصد باقیمانده فضاهای ورزشی استان البرز را به خود اختصاص می‌دهند.

سوال ۳. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز به چه ترتیبی است؟
جهت پاسخ به این سؤال و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن و فضاهای ورزشی استان البرز، از آزمون تحلیل واریانس فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس فریدمن برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن ورزشی

ردیف	اویوت‌بندی عوامل مؤثر بر بهره‌وری	میانگین رتبه
۱	عوامل انسانی	۴/۳۶
۲	مشتری‌مداری	۴/۱۰
۳	مدیریتی	۳/۷۸
۴	ارزیابی و نظارت	۳/۴۴
۵	کالبدی	۲/۸۴

۲/۴۸	مالی	۶
------	------	---

همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود از دیدگاه مدیران ورزشی و نیز مسئولین اماکن ورزشی ادارات دولتی استان، در بین عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن ورزشی استان البرز، عامل انسانی در رتبه اول قرار دارد. سپس، در رتبه‌های بعدی عوامل مشتری‌مداری، مدیریتی، ارزیابی و نظارت، کالبدی و مالی قرار دارند. این رتبه‌بندی تقدم و تأخیر این عوامل را نسبت به هم نشان می‌دهد. تفاوت بین عوامل مؤثر بر بهره‌وری با استفاده از آزمون خی ۲ مورد مطالعه قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۵ قابل مشاهده است.

جدول ۵. نتایج آزمون خی ۲ (تعقیبی تحلیل واریانس فریدمن) برای بررسی تفاوت عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن

ورزشی

نتیجه	آماره
۵۱	تعداد
۱۹/۰۲	خی ۲
۵	درجه آزادی
۰/۰۰۲	سطح معنی‌داری

بر اساس جدول ۵، آماره خی ۲ به دست آمده نشان می‌دهد که بین عوامل مؤثر بر بهره‌وری اماکن ورزشی استان البرز، از دیدگاه نمونه مورد مطالعه، اختلاف معناداری در سطح $\alpha = 0.05$ وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

- بررسی میزان سرانه اماکن ورزشی استان البرز نشان داد که سرانه کل فضاهای ورزشی دولتی این استان حدود ۰/۲۴ مترمربع است. از این مقدار، حدود ۰/۱۶ متر مربع آن (معادل ۱۶۱۸ cm²) مربوط به فضاهای روباز، ۰/۰۷ متر مربع (معادل ۷۰۵/۹ cm²) مربوط به فضاهای سرپوشیده و ۰/۰۱ متر مربع (معادل ۱۲۲ cm²) مربوط به استخرها می‌باشد. نگاهی به مطالعات گذشته نشان می‌دهد که میزان سرانه فضاهای ورزشی استان لرستان که توسط قنبرپور نصرتی (۱۳۸۷) گزارش شده است، حدود ۰/۰۰۳ متر مربع می‌باشد. رضایی نیز در سال ۱۳۸۹، میزان سرانه فضاهای ورزشی استان گلستان را برابر با ۰/۸ مترمربع گزارش کرد. در مقایسه با این مطالعات، واضح است که میزان سرانه استان البرز به نسبت استان لرستان در سطح بالاتر و در مقایسه با استان گلستان در سطح پایین‌تری قرار دارد. با این حال، با توجه به مقدار سرانه در نظر گرفته شده در برنامه چهارم توسعه (یک مترمربع) - با وجود اختلاف آشکار در بین سرانه این سه استان - همگی میزان سرانه پایینی را نشان می‌دهند. تاکنون سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف در ایران، معیارها و سرانه‌های مختلفی را برای کاربری‌های ورزشی پیشنهاد کرده‌اند که به نظر می‌رسد به خاطر انجام نشدن مطالعات اجتماعی اقتصادی و عدم انطباق آنها با وضع ایران از جامعیت لازم و کافی برخوردار نیستند. نکته مهم دیگر در مورد استانداردهای سرانه این است که در برنامه‌ریزی کاربری زمین، فقط تعیین مقدار سطوح و اندازه کافی نیست، بلکه مسائلی چون مکان‌یابی، ترکیب کاربری‌های مختلف و نحوه هماهنگی و ارتباطات متقابل آنها نیز نقش بسیار مؤثری در چگونگی استفاده از زمین دارد. بنابراین، لازم است استانداردهای فضایی، با توجه به عوامل مؤثر دیگر و با دقت و احتیاط همه جانبی به کار گرفته شود (مهندسین مشاور پارس ویستا، ۱۳۸۰). در جدول پیشنهادی وزارت مسکن و شهرسازی (۱۳۷۱)، سرانه ورزشی برای شهرهای بزرگ بین ۲/۵ تا ۲/۵ متر مربع پیشنهاد شده است. بر این اساس، سرانه ورزشی استان البرز از حداقل سرانه پیشنهادی وزارت مسکن و شهرسازی کمتر است. بررسی جزئی تر

اطلاعات مربوط به سرانه فضاهای ورزشی استان البرز نشان می‌دهد که در بین شهرستان‌های استان، شهرستان طالقان با ۱۰۰ مترمربع و اشتهراد با ۸۵ مترمربع از فضای ورزشی بهتری برخوردار هستند. اما، شهرستان کرج با ۲۰۰ مترمربع، سرانه بسیار پایینی را نشان می‌دهد. مقایسه این میزان فضای ورزشی با کشورهای توسعه‌یافته نشان می‌دهد که هنوز فاصله زیادی تا وضعیت مطلوب وجود دارد. چنان که در برخی از کشورها، سرانه فضاهای ورزشی برای گروه‌های مختلف سنی، تا ۸ متر مربع برای هر ساکن شهری می‌رسد (شیعه، ۱۳۸۵). سرانه فضای ورزشی پیشنهاد شده در انگلستان ۱۰۰ مترمربع و در آمریکا ۱۵۰ مترمربع به ازای هر نفر می‌باشد (مهندسین مشاور پارس ویستا، ۱۳۸۰). در هلند نیز سرانه فضای ورزشی بر هر فرد ساکن شهری تقریباً ۲۰۰ مترمربع است (سازمان آمار هلند، ۲۰۱۲). به طور میانگین عرف بین‌المللی حدود ۷۰ مترمربع فضای ورزشی به ازای هر نفر است (مهندسين مشاور پارس ویستا، ۱۳۸۰). با این حال، این استانداردها چون با اهداف مختلف و در شرایط زمانی و مکانی مختلف تهیه می‌شود تا حدود زیادی جنبه نسبی دارند و فقط می‌توانند به عنوان راهنمای و مبنای سنجش در انطباق با شرایط زمانی مختلف به کار گرفته شوند. داشتن سرانه ورزشی متناسب با جمعیت، این امکان را به اقسام مختلف جامعه می‌دهد که در فضای مناسب به ورزش پردازند و از این طریق، سلامت خود و جامعه را تأمین کنند. بر این اساس، ضروری است که ساخت اماکن و فضاهای ورزشی مورد توجه بیشتری قرار بگیرد تا اینکه عموم مردم بتوانند به راحتی به آنها دسترسی داشته باشند. کمبود فضاهای ورزشی به ازای جمعیت محلی می‌تواند بر روی حضور افراد در جهت شرکت در فعالیت‌های جسمانی تأثیرگذار باشد. بنابراین، باید با برنامه‌ریزی مناسب و با توجه به شرایط آب و هوایی شهرها و استان‌ها، ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی آنها، درآمد مردم محلی، ابعاد و اندازه‌های خانوار و امثال آنها استانداردهای مشخصی برای هر شهر و استان تعیین (شیعه، ۱۳۸۵) و این استانداردها را تأمین نمود. در این راستا، نقش شهرداری‌ها می‌تواند بسیار پررنگ باشد. مطالعات نشان می‌دهد که ساخت ورزشگاه‌ها و زمین‌های ورزشی نه تنها باعث توسعه مثبت شهرها می‌شود (پاتر و همکاران، ۲۰۰۸)، بلکه ضرورتی هم برای مشارکت جوانان و استفاده از پتانسیل‌های آنها در زمینه‌های اجتماعی است (بروکمن، ۲۰۰۶). بررسی وضعیت بهره‌برداری سالن‌های استان البرز نشان داد که در ۴۵ درصد از آنها رشته فوتسال برگزار می‌شود. به طور مشابه، نتایج تحقیق حاکی از آن است که حدود ۴۵/۴ درصد از فضاهای ورزشی روباز استان به رشته فوتبال اختصاص دارد. با توجه به اینکه حدود ۷۵ درصد از فضاهای سرپوشیده استان البرز چندمنظوره می‌باشند و امکان برگزاری ورزش‌های دیگری همچون هنبال، والیبال و بسکتبال نیز در آنها وجود دارد، این یافته می‌تواند حاکی از علاقه وافر مردم این استان به رشته فوتسال باشد که می‌تواند برای متولیان ورزش استان به عنوان یک فرصت در جهت توسعه این ورزش تلقی شود. بنابراین، بهره‌برداری از اماکن ورزشی در جهت توسعه این رشته‌ها، نیازمند برنامه‌ریزی استراتژیک و سرمایه‌گذاری بیشتر دستگاه‌های متولی است. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که در بین عوامل شش‌گانه موثر بر بهره‌وری اماکن ورزشی، از دیدگاه مدیران و مسئولین اماکن ورزشی استان البرز، عامل انسانی دارای بیشترین اهمیت می‌باشد. این یافته بدین معنی است که در فرآیند بهره‌وری باید کارکنان در اولویت اول مورد توجه قرار گیرند و فرصت و مجال مشارکت بیشتر آنان در بهره‌وری اماکن ورزشی فراهم گردد. گودوین (۱۹۹۴) در حركت به سمت بهره‌وری، تأکید زیادی بر اهمیت نیروی انسانی دارد و معتقد است که مهم‌ترین دارایی سازمان‌ها نیروی انسانی است که با انگیزش آنها می‌توان به موفقیت دست پیدا کرد. گریگوری (۲۰۰۱) نیز به این نتیجه دست یافت که هیچ عاملی به اندازه نیروی انسانی نمی‌تواند در کاهش هزینه‌های سازمان و افزایش بهره‌وری دخیل باشد. هنری (۱۳۸۲)، واج (۲۰۰۵)، اونجی و هارتون (۲۰۰۶) نیز در مطالعات خود در رابطه با بهره‌وری، بر روی نقش عامل انسانی تأکید کرده‌اند. استفاده از نظرات آنها در فرآیند تصمیم‌گیری، توجه به رفتارهای انسانی، اهداف فردی کارکنان، رفع تضادها، برداشتن موانع ارتباطی، مسئولیت و بازخورد دادن به کارکنان، پرداخت حقوق مناسب و کافی، تأمین بهداشت فیزیکی و روانی آنها، کار تیمی و برگزای دوره‌های آموزشی می‌تواند راهکارهایی برای توسعه عامل انسانی در جهت بهبود بهره‌وری اماکن ورزشی باشد. نتایج تحقیق حاضر همچنین نشان داد که پس از عامل انسانی، از دیدگاه نمونه مورد مطالعه، عامل مشتری‌مداری دارای بیشترین اهمیت است. بنابراین، ضروری است که تأمین نیازها و انتظارات مراجعته‌کنندگان مورد توجه مدیران و مسئولین اماکن ورزشی قرار گیرد. توجه به کیفیت خدمات ارائه شده و جلب رضایت مراجعته‌کنندگان از عواملی است

که به ویژه در محیط‌های ورزشی می‌تواند اهمیت داشته باشد. زیرا می‌تواند رونق بیشتر آنها را به دنبال داشته باشد. اولافسون (۱۹۹۸) بیان می‌کند که رضایت مشتریان و شرکت‌کنندگان در برنامه‌های ورزشی ارائه شده می‌تواند عاملی بسیار مهم در تعیین بهره‌وری اماکن ورزشی محسوب شود. بنابراین، پس از عامل نیروی انسانی سازمان و مشتری‌داری که هر دو با انسان و نگرش‌های او سر و کار دارند، چگونگی مدیریت و انجام فرآیندهای برنامه‌بازی توسط مدیران باید مد نظر قرار گیرد و با استقرار سیستم نظارتی مناسب تکمیل گردد. اگرچه، ویژگی‌های تأسیسات ورزشی و چگونگی بودجه‌بندی برای دستیابی به بهره‌وری فضاهای ورزشی، در پایین‌ترین درجه اهمیت قرار گرفته‌اند، نباید مورد غفلت قرار گیرند. چرا که برخی از تحقیقات همچون تحقیق علیزاده و همکاران (۱۳۸۵) و رضایی (۱۳۸۹) در بهره‌وری اماکن ورزشی، دو عامل کالبدی و مالی را دارای بیشترین اهمیت بیان می‌کنند. بنابراین، نمی‌توان با قاطعیت عامل خاصی را دارای اهمیت بیشتری عنوان نمود. بر این اساس، ضروری است که در جوامع مختلف با توجه به فرهنگ، زمینه‌ها و امکانات موجود باید بر روی عوامل مختلف با درجات متفاوت تأکید کردو با توجه به سرانه نسبتاً پایین استان البرز، پیشنهاد می‌شود که مسئولان و دست اندکاران سازمان ورزش و جوانان و سایر ادارات متولی در راستای جذب سرمایه و برنامه‌بازی جهت احداث اماکن ورزشی بیشتر در استان اقدامات اساسی را انجام دهند. با توجه به بالا بودن هزینه ساخت اماکن ورزشی، پیشنهاد می‌شود که تسهیلاتی برای بخش خصوصی فراهم شود تا به صورت فعال در ساخت و ساز اماکن ورزشی درگیر شوند تا از این طریق بتوان وضعیت سرانه فضاهای ورزشی استان البرز را بهبود بخشید.

منابع

۱. آزاد، احمد. (۱۳۷۴). مبانی تربیت بدنی و ورزش. تهران: انتشارات کمیته ملی المپیک.
۲. ایلکاه، مریم. (۱۳۸۵). بررسی وضعیت اماکن ورزشی و توصیف سرانه ورزشی بانوان استان سمنان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۳. جعفری، حسین و حسن زاده محمد تقی. (۱۳۷۹). شناسنامه اماكن و تأسیسات ورزشی استان ها (چاپ اول) تهران: انتشارات اداره کل تربیت بدنی پسران آموزش و پرورش.
۴. رحمانی، تیمور. (۱۳۸۵). اقتصاد کلان نشر لیلا، چاپ ۱۱.
۵. ساعتچی، محمود. (۱۳۸۲). روانشناسی بهره وری (چاپ چهارم). تهران: موسسه نشر ویرایش.
۶. شیعه، اسماعیل. (۱۳۸۵). مقدمه ای بر مبانی برنامه ریزی شهری (چاپ شانزدهم). تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت.
۷. عطشان، فائزه. (۱۳۷۶). اماكن و ساختمان های ورزشی. تهران: جزو درسی، معاونت آموزشی و فرهنگی سازمان تربیت بدنی.
۸. قنبر پور نصرتی، امیر. (۱۳۸۵). بررسی وضعیت اماکن ورزشی و تعیین سرانه و چگونگی استفاده از فضاهای ورزشی استان لرستان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۹. کارگر، غلامعلی. (۱۳۸۳). تحلیل وضعیت اماکن ورزشی کشور و تعیین عوامل موثر بر بهره وریاز دیدگاه خبرگان و ارائه مدل بهره وری. رساله دکتری مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی، دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران.
۱۰. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۴). نتایج سرشماری نفوس و مسکن. (<http://www.amar.org.ir/>)
۱۱. مشرف جوادی، بتول. (۱۳۸۳). عوامل موثر بر افزایش بهره وری سازمان تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و کارشناسان و ارائه الگو. نشریه علوم حرکتی و ورزش، شماره ۳، صص ۸۹-۱۰۰.
۱۲. مهندسین مشاور پارس ویستا. (۱۳۸۰). سرانه کاربری های خدمات شهری. انتشارات سازمان شهرداری های کشور.
۱۳. هنری، حبیب. (۱۳۸۲). طراحی و تبیین مدل اطلاعاتی و سیستم بهره وری منابع انسانی در سازمان تربیت بدنی و فدراسیون های ورزشی و کمیته ملی المپیک. رساله دکترای مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۴. واعظی آشتیانی، امیر رضا. (۱۳۸۴). مدیریت بهره وری در ورزش اصفهان: چکیده مقالات اولین کنگره ملی و بین المللی مدیریت.

15. Boruckman, S., Crawshaw, C., Cudoc, D & Ellis, K. (2007). Development in sport facility design: when stadiums take over cities. College of Business Administration, Ohio Northern University.
16. Goodwin, H. F. (1978). Improvement must be managed. Journal of industrial engineering, 19(11), 538-543.
17. Gregory, P. S. (2002). Leading companies Use ideas to boost productivity and cost costs. www.Chatcurse.com.
18. Hack man H. Y., & Lee, D. S. (2009). Strategic and operational factors influence on management of building maintenance of building maintenance operation processes in sports and leisure facilities, Hong Kong. Journal of Retail and leisure property, 8, 13-25.
19. Olafson, P. (1998). Training and develop mention sport. College of physical education. New York.
20. Panther, J., Jones, A & Hills don M. (2008) .Equity of access to physical activity facilities in an English city. Preventive medicine, 46(4), 303-307.
21. Seonghee, C &, Horton (2006). Measuring the impact of human resource management practices on hospitality management, Elsevier Ltd.
22. Watch, P. (2005). The productivity moment in Australia . Available in www.Apo.tokyo.org/productivity/75_prod.htm.

Evaluation of productivity, space per utilization of sports facilities of Alborz province capita and from the viewpoint of sports administrators

Alireza Hadiyan

Master in sport management, university of alameh tabatabae, Tehran, Tehran, Iran

Abstract

The aim of this study was to determine per capita of sports space and utilization and productivity assessment of sports facilities in alborz provinces from view of sport managers. The research method was descriptive and practical. The data for this study was gathered by documents, questionnaire that was made by researcher, and karegar questionnaire (2014) for productivity sports facilities. The validity of questionnaires confirmed by 13 sports management experts. Reliability of sports facility productivity questionnaires determined by cronbach's alpha test in pilot study (20 managers from the same population in Tehran) which was 0.78. The statistical population of this study consists of the entire administrators of Alborz province sport and adolescent departments, and authorities of the sport parts of public organizations ($N=43$). The statistical sample was equal with the population. Of these, 41 questionnaires were returned. In order to analyze data, descriptive statistics and inferential statistics, including Freidman's variance analyze and chi²) were used. The results showed that the total of sport space per capita for alborz province was 24.0 2m. Also, about 4.45% of outdoor sports space was devoted to soccer. Similarly, 45 percent of the indoor sports hall was devoted to footsal. prioritization of factors affecting sports space productivity were respectively human factors, customer focus, management, regulatory, physical and financial. In between of the human factors, ethical contact with customers was the first priority that has significant.

Keywords: space per capita, productivity, sports facilities, utilization
